KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 13.1.2023 r.
COM(2023) 11 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

dotyczące wdrażania programów pszczelarskich

Treść

1. WPROWADZENIE 2

2. METODA 3

3. PRZEGLĄD SEKTORA PSZCZELARSKIEGO W UE 4

3.1 Produkcja i ceny 4

3.2 Handel 5

4. WDRAŻANIE KRAJOWYCH PROGRAMÓW PSZCZELARSKICH 6

4.1 Podstawa prawna 6

4.2 Cele i środki 6

4.3 Środki budżetowe UE przeznaczone na realizację krajowych programów pszczelarskich oraz współczynnik wykorzystania tych środków 7

4.4 Przydział środków z wkładu UE dla poszczególnych państw członkowskich 9

4.5 Poniesione wydatki w podziale na rodzaje środków 10

5. METODY STOSOWANE DO OKREŚLANIA LICZBY ULI 12

6. PSZCZELARSTWO W PLANACH STRATEGICZNYCH WPR PO 2022 R. 14

7. WNIOSKI 16

1. WPROWADZENIE

Znaczenie sektora pszczelarskiego jest zdecydowanie większe, niż można sądzić po jego ograniczonej wielkości w porównaniu z innymi sektorami rolnictwa. Poza dostarczaniem miodu i innych produktów pszczelich przyczynia się on do zapylania upraw, owoców i innych roślin. W ramach wspólnej polityki rolnej (WPR) dostępnych jest kilka narzędzi umożliwiających wsparcie sektora pszczelarskiego – jednym z nich są programy pszczelarskie określone w rozporządzeniu (UE) nr 1308/2013[1] („rozporządzenie o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych").

Zgodnie z art. 225 lit. a) rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych co trzy lata Komisja ma przedstawić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie w sprawie wprowadzenia w życie środków dotyczących sektora pszczelarskiego ustanowionych w art. 55, 56 i 57. Sprawozdanie to musi także obejmować najnowsze postępy w rozwoju systemów identyfikacji uli. Niniejsze sprawozdanie spełnia wymogi określone w art. 225 lit. a).

Sprawozdanie obejmuje wdrażanie krajowych programów pszczelarskich na lata 2020–2022, opracowanych na lata pszczelarskie 2020–2022 trwające od 1 sierpnia 2019 r. do 31 lipca 2022 r., zgłoszonych Komisji do 15 marca 2019 r. Programy te zostały następnie zmienione w 2021 r. w celu ich przedłużenia do 31 grudnia 2022 r. zgodnie z wymogami art. 55 ust. 1 rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych i zgodnie z rozporządzeniem przejściowym[2]. W ramach tej zmiany zwiększono również roczny przydział środków z budżetu UE z 40 mln EUR do 60 mln EUR[3] w 2021 r. Przedłużenie programów pozwala na płynne przejście od obecnych do przyszłych interwencji zawartych w planach strategicznych WPR. Sprawozdanie nie obejmuje wdrażania w okresie przedłużonego roku pszczelarskiego od 1 sierpnia 2021 r. do 31 grudnia 2022 r. Pełne sprawozdanie z wdrażania w przedłużonym roku może być przygotowane dopiero pod koniec 2023 r., ponieważ płatności na rzecz beneficjentów trwają do 15 października 2023 r.

Niniejsze sprawozdanie jest ósmym sprawozdaniem Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącym wdrażania programów pszczelarskich. Sprawozdanie to nie obejmuje wszystkich aspektów istotnych dla pszczelarstwa, koncentruje się natomiast na wdrażaniu programów pszczelarskich. Zawiera ono jednak krótki przegląd sektora pszczelarskiego w UE oraz informacje na temat wsparcia UE dla sektora pszczelarskiego w ramach przyszłych planów strategicznych WPR.

UE udziela bezpośredniego wsparcia sektorowi pszczelarskiemu od 1997 r.[4] Daje to państwom członkowskim możliwość opracowania krajowych programów dla ich sektorów pszczelarskich.

[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych, Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 671.

[2] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2220 z dnia 23 grudnia 2020 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) w latach 2021 i 2022 oraz zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1307/2013 w odniesieniu do zasobów i stosowania w latach 2021 i 2022 oraz rozporządzenie (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do zasobów i rozdziału takiego wsparcia na lata 2021 i 2022, Dz.U. L 437 z 28.12.2020, s. 1.

[3] Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027, Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 11. Całkowita kwota przewidziana w wieloletnich ramach finansowych w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji obejmuje zwiększenie środków na programy pszczelarskie do 60 mln EUR rocznie.

[4] Rozporządzenie Rady (WE) nr 1221/97 z dnia 25 czerwca 1997 r. ustanawiające ogólne zasady stosowania środków usprawniających produkcję i obrót miodem, Dz.U. L 173 z 1.7.97, s. 1.

Celem tych programów jest poprawa ogólnych warunków produkcji i wprowadzania do obrotu produktów pszczelich: miodu, mleczka pszczelego, pyłku, propolisu i wosku pszczelego.

Programy pszczelarskie są współfinansowane ze środków Unii Europejskiej na poziomie 50 % i są realizowane przez trzy lata. Programy te są dobrowolne, ale na ich wprowadzenie zdecydowały się wszystkie państwa członkowskie, co świadczy o dużym zainteresowaniu tych państw oraz o istotnych potrzebach tego sektora. Od 2023 r. sektor ten będzie nadal otrzymywał wsparcie w ramach obowiązkowych interwencji dotyczących pszczelarstwa stanowiących część niedawno zatwierdzonych planów strategicznych WPR. Państwa członkowskie mogą także zwiększyć stopę współfinansowania z minimalnego poziomu 50 % do maksymalnie 70 %.

2. METODA

Niniejsze sprawozdanie opracowano na podstawie następujących źródeł informacji:

- informacji przekazanych przez państwa członkowskie zgodnie z rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2015/1366 w odniesieniu do pomocy w sektorze pszczelarskim[5], w tym dotyczących liczby uli na ich terytoriach;
- informacji przekazanych przez państwa członkowskie zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2015/1368 w odniesieniu do pomocy w sektorze pszczelarskim[6], w tym roczne sprawozdania z wdrażania określone w art. 10 tego rozporządzenia. Te roczne sprawozdania zawierają podsumowanie wydatków w euro poniesionych w trakcie roku pszczelarskiego w podziale na środki oraz wyniki oparte na wskaźnikach realizacji celu dla każdego wprowadzanego środka. Wskaźniki te nie są jednak zharmonizowane na szczeblu UE ani nie zostały wykorzystane do celów wyciągnięcia wniosków w kontekście niniejszego sprawozdania;
- danych dotyczących produkcji miodu i międzynarodowego handlu miodem uzyskanych z baz danych Eurostatu[7], UN Comtrade[8] oraz Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO)[9].

Szczegółowe dane liczbowe i tabele zbiorcze dotyczące rynku miodu oraz krajowych programów pszczelarskich są dostępne w portalu Komisji „Europa”[10].

[5]Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/1366 z dnia 11 maja 2015 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do pomocy w sektorze pszczelarskim, Dz.U. L 211 z 8.8.2015, s. 3.

[6]Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2015/1368 z dnia 6 sierpnia 2015 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do pomocy w sektorze pszczelarskim, Dz.U. L 211 z 8.8.2015, s. 9.

[7] https://ec.europa.eu/eurostat.

[8] https://comtrade.un.org/.

[9] http://www.fao.org/home/en/.

[10] https://agriculture.ec.europa.eu/farming/animal-products/honey_pl

3. PRZEGLĄD SEKTORA PSZCZELARSKIEGO W UE

3.1 Produkcja i ceny

Najnowsze dostępne dane dotyczące produkcji i cen w UE obejmują lata 2017 i 2018 i zostały zgłoszone przez państwa członkowskie w 2019 r. w ramach krajowych programów pszczelarskich na lata 2020–2022. W 2023 r. państwa członkowskie powinny zgłosić podobne dane rynkowe za lata 2021 i 2022[11].

Produkcja

Dane przekazane w 2019 r. w odniesieniu do programów na lata 2020–2022 za 2018 r. wskazują, że w UE znajdowało się około 17,3 mln uli, którymi zajmowało się 615 058 pszczelarzy. Od tamtego czasu liczba uli wzrosła do 18,9 mln w 2020 r. i 20 mln w 2021 r. Najnowsze dane z 2018 r. wskazują również na znaczny wzrost liczby pszczelarzy od 2016 r., kiedy to w odniesieniu do programów na lata 2017–2019 zgłoszono 568 194 pszczelarzy. Należy jednak zwrócić uwagę, że brak jest zharmonizowanej metody definiowania pszczelarzy i sposobu szacowania liczby pszczelarzy, a zatem zmiany tej liczby niekoniecznie odzwierciedlają ogólną tendencję w tym sektorze.

Ponieważ ostanie dane dotyczące produkcji zgłoszone przez państwa członkowskie dotyczyły 2018 r., a przedstawiono je w poprzednim sprawozdaniu z 17 grudnia 2019 r.[12], niniejsze sprawozdanie opiera się na danych pochodzących z FAO. Jak wynika z tych danych, w 2020 r. Unia Europejska wyprodukowała 217 864 tony miodu, co uczyniło ją drugim pod względem wielkości producentem miodu na świecie, po Chinach, które wyprodukowały 458 100 ton. Od 2018 r. produkcja w UE spadła o około 16 % z 258 610 ton. UE nie produkuje wystarczającej ilości miodu, aby pokryć popyt. W 2020 r. była ona w około 60 % samowystarczalna[13], a więc jej wskaźnik samowystarczalności był mniej więcej taki sam jak w 2018 r. Głównym dostawcą przywożonego miodu w 2020 r. była Ukraina (31 % przywozu), a za nią uplasowały się Chiny (21 % % przywozu).

Ceny

Zgodnie z ostatnimi dostępnymi danymi przekazanymi przez państwa członkowskie za 2018 r. średnia unijna cena miodu wielokwiatowego wynosiła 6,46 EUR/kg w miejscu produkcji i 3,79 EUR/kg przy sprzedaży hurtowej u hurtowników. Ceny miodu różnią się w bardzo dużym stopniu w poszczególnych państwach członkowskich, w zależności od jego jakości i punktów sprzedaży. W porównaniu z poprzednimi danymi liczbowymi przekazanymi za 2015 r. średnia cena niewiele się zmieniła. Średnie koszty produkcji wzrosły jednak z 3,21 EUR/kg w 2015 r. do 3,90 EUR/kg w 2018 r., pozostawiając prawdopodobnie mniejszą marżę zysku z wyprodukowanego kilograma miodu. Ponieważ państwa członkowskie nie podają ilości miodu sprzedawanego hurtowo i w miejscu produkcji, trudno jest obliczyć wynikającą z tego marżę zysku dla producentów.

[11] Zgodnie z wymogami określonymi w art. 15 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2022/1475 z dnia 6 września 2022 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 w odniesieniu do ewaluacji planów strategicznych WPR oraz dostarczania informacji na potrzeby monitorowania i ewaluacji, Dz.U. L 232 z 7.9.2022, s. 8.

[12] COM_COM(2019)0635_PL.pdf (europa.eu)

[13] Wskaźnik samowystarczalności = produkcja UE/(produkcja+przywóz–wywóz)

3.2 Handel[14]

Przywóz

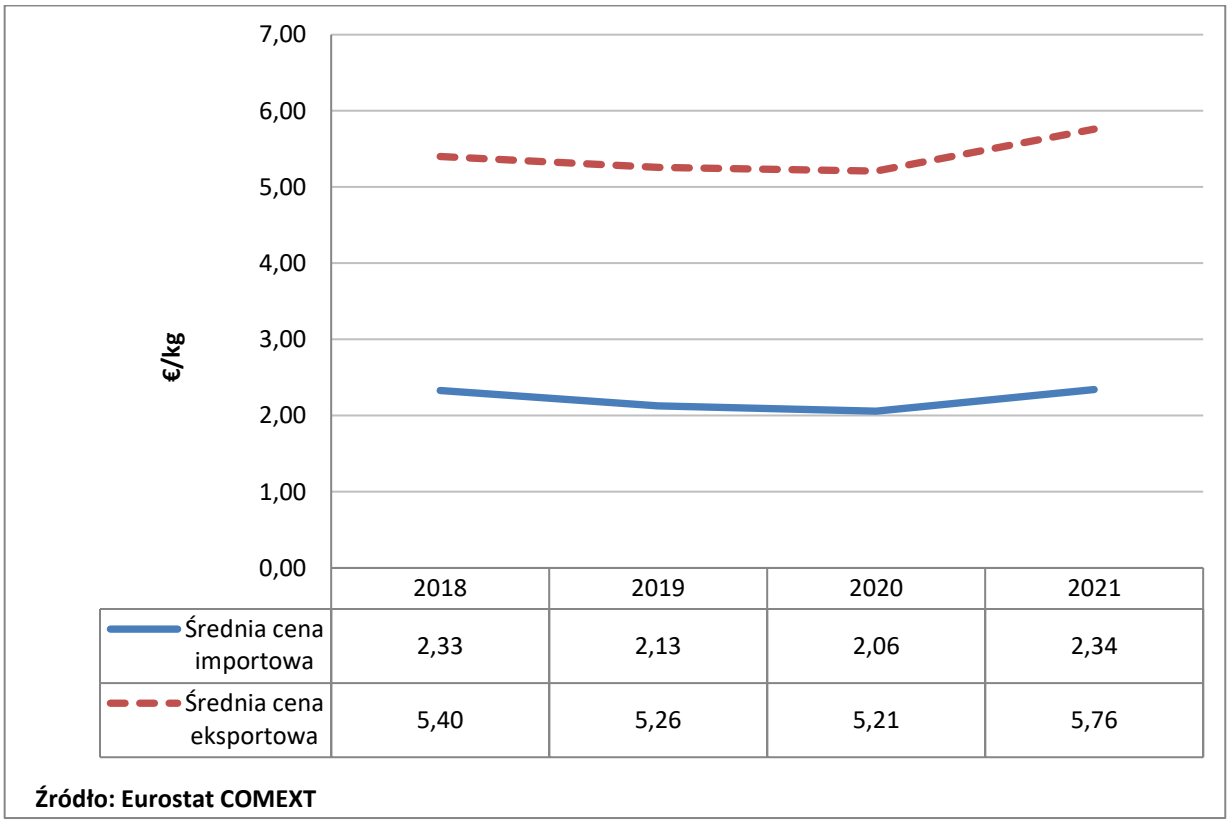
UE jest samowystarczalna pod względem produkcji miodu tylko w 60 %. W 2021 r. przywóz miodu do UE wyniósł 173 403 tony, a jego wartość całkowita wyniosła 406,1 mln EUR. UE jest drugim – za Ameryką Północną – co do wielkości importerem miodu na świecie, a Ukraina jest jej głównym dostawcą. Od 2019 r. przywóz do UE z Ukrainy zwiększył się z 44 523 do 53 777 ton w 2021 r. W tym samym okresie przywóz z Chin, drugiego pod względem wielkości dostawcy UE, także wzrósł z 45 108 do 48 109 ton, a przywóz z Argentyny i Meksyku, które są na trzecim i czwartym miejscu pod względem wielkości dostaw, spadł z odpowiednio 21 269 i 18 205 ton w 2019 r. do 14 396 i 15 486 ton w 2021 r.

Miód przywożony z państw spoza UE jest zwykle znacznie tańszy niż miód produkowany w UE, a w 2021 r. średnia cena importowa wynosiła 2,34 EUR/kg.

Wywóz

Wielkość wywozu z UE jest znacznie niższa w porównaniu z przywozem. W 2021 r. wywóz miodu z UE wyniósł 25 421 ton, a jego wartość całkowita wyniosła 146,4 mln EUR, co stanowi około 15 % wielkości przywozu do UE. Głównymi rynkami, na które trafia miód z UE, są rynki Zjednoczonego Królestwa, Szwajcarii, Arabii Saudyjskiej, USA i Japonii. W 2021 r. średnia cena eksportowa wynosiła 5,76 EUR/kg.

Rys. 1: Średnie ceny miodu przywożonego do UE i wywożonego z UE

	2018	2019	2020	2021
Średnia cena importowa	2,33	2,13	2,06	2,34
Średnia cena eksportowa	5,40	5,26	5,21	5,76

Źródło: Eurostat COMEXT

[14] Źródło danych dotyczących handlu: Eurostat COMEXT, https://trade.ec.europa.eu/tradehelp/statistics

4. WDRAŻANIE KRAJOWYCH PROGRAMÓW PSZCZELARSKICH

4.1 Podstawa prawna

Podstawą prawną krajowych programów pszczelarskich na lata 2020–2022 są art. 55–57 rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych uzupełnione:

- rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2015/1366, zmienionym rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2021/580[15] oraz
- rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2015/1368, zmienionym rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2021/166[16].

Programy na lata pszczelarskie 2020–2022 i ich finansowanie zostały zatwierdzone decyzją wykonawczą Komisji (UE) 2019/974 z dnia 12 czerwca 2019 r.[17] Programy te zmieniono w 2021 r. w celu ich przedłużenia do końca 2022 r. i zwiększenia rocznego budżetu z 40 mln EUR do 60 mln EUR (stanowiących wkład UE). Zmienione programy zostały zatwierdzone decyzją wykonawczą Komisji (UE) 2021/974 z dnia 9 czerwca 2021 r.[18]

4.2 Cele i środki

Głównym celem programów jest poprawa ogólnych warunków produkcji i wprowadzania do obrotu produktów pszczelich w UE. Wraz z reformą WPR z 2013 r. wprowadzono zmiany w tych programach z myślą o dostosowaniu środków kwalifikowalnych do potrzeb sektora, a także o lepszym przydziale środków z budżetu UE przez usprawnienie metod stosowanych przez państwa członkowskie przy szacowaniu liczby uli znajdujących się na ich terytorium. Środki kwalifikujące się do programów na lata 2020–2022 stanowią przedłużenie środków dostępnych w programach na lata 2017–2019 i zostały opisane poniżej.

a) **Pomoc techniczna skierowana do pszczelarzy i organizacji pszczelarzy.** Państwa członkowskie wykorzystują ten środek do finansowania szkoleń, organizowania kursów i drukowania broszur edukacyjnych, a także do zakupu sprzętu technicznego do produkcji i przetwórstwa pierwotnego miodu oraz do udzielania wsparcia specjalnego młodym pszczelarzom.

b) **Zwalczanie inwazji pasożytów i chorób pszczół, w szczególności warrozy.** Zakres tego środka rozszerzono już w poprzednim programie na zwalczanie innych niż warroza inwazji pasożytów i chorób pszczół, takich jak inwazja szerszenia azjatyckiego, (*Vespa velutina)* i małego chrząszcza ulowego (*Aethina tumida*). Większość programów jednak nadal koncentruje się na zwalczaniu

[15] Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/580 z dnia 1 lutego 2021 r. zmieniające rozporządzenie delegowane (UE) 2015/1366 w odniesieniu do podstawy przydziału wkładu finansowego w sektorze pszczelarskim, Dz.U. L 124 z 12.4.2021, s. 1.

[16] Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/166 z dnia 10 lutego 2021 r. zmieniające rozporządzenie wykonawcze (UE) 2015/1368 w odniesieniu do przedłużenia krajowych programów w sektorze pszczelarskim, Dz.U. L 48 z 11.2.2021, s. 1.

[17]Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2019/974 z dnia 12 czerwca 2019 r. zatwierdzająca krajowe programy na rzecz poprawy produkcji i wprowadzania do obrotu produktów pszczelich, przedłożone przez państwa członkowskie na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 (notyfikowana jako dokument nr C(2019) 4177), Dz.U. L 157 z 14.6.2019, s. 28).

[18]Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2021/974 z dnia 9 czerwca 2021 r. zatwierdzająca krajowe programy na rzecz poprawy produkcji i wprowadzania do obrotu produktów pszczelich, przedłożone przez państwa członkowskie na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 (notyfikowana jako dokument nr C(2021) 4021), Dz.U. L 215 z 17.6.2021, s. 37).

warrozy przez wspieranie działań mających na celu ograniczenie stopnia porażenia pasożytami oraz informowanie pszczelarzy o konieczności i metodach zwalczania roztoczy z rodzaju Varroa.

c) **Racjonalizacja sezonowego przenoszenia uli.** Wsparcie na działania mające na celu pomoc w zarządzaniu sezonowym przenoszeniem uli, takich jak prace nad identyfikacją uli i ramek, prowadzenie rejestru sezonowego przenoszenia uli, inwestycje w materiały i sprzęt ułatwiające sezonowe przenoszenie uli oraz opracowywanie map odmian kwiatów.

d) **Środki wspierające laboratoria przeprowadzające analizy produktów pszczelich w celu ułatwiania pszczelarzom wprowadzania do obrotu i podnoszenia wartości swoich produktów.** Zakres tego środka (wykorzystywanego wprawdzie głównie do finansowania analiz wspomagających w odniesieniu do właściwości fizykochemicznych miodu) obejmuje także analizy innych produktów pszczelich[19], takich jak mleczko pszczele, pyłek, propolis lub wosk pszczeli. Informacje na ten temat umożliwiają pszczelarzom sprawniejsze wprowadzanie do obrotu i podnoszenie wartości ich produktów.

e) **Środki mające na celu wsparcie zasiedlania uli.** Środek ten zapewnia pomoc na rekompensatę strat pszczół, co pozwala uniknąć spadków poziomu produkcji. Dofinansowanie przeznaczone jest głównie na zakup rojów pszczół, matek pszczelich lub nowych uli oraz na promocję produkcji matek pszczelich, szczególnie ras rodzimych.

f) **Współpraca z wyspecjalizowanymi organami w zakresie wdrażania stosowanych programów naukowo-badawczych w dziedzinie pszczelarstwa i produktów pszczelich.** Środek ten umożliwia państwom członkowskim finansowanie konkretnych projektów badawczych mających na celu usprawnienie pszczelarstwa, ulepszenie produkcji lub poprawę jakości miodu oraz rozpowszechnianie wyników takich projektów.

g) **Monitorowanie rynku.** Ten rodzaj wsparcia służy finansowaniu monitorowania rynku produktów pszczelich i ich cen, aby pomóc poprawić warunki produkcji oraz wesprzeć krajowe strategie monitorowania rynku.

h) **Poprawa jakości produktów, aby skuteczniej pozycjonować produkty na rynku.** Środek ten służy finansowaniu działań wspierających mających na celu wykorzystanie potencjału rynkowego miodu i innych produktów pszczelich.

4.3 Środki budżetowe UE przeznaczone na realizację krajowych programów pszczelarskich oraz współczynnik wykorzystania tych środków

Środki unijne przydzielone na sektor pszczelarski wzrosły z 36 mln EUR rocznie na programy pszczelarskie realizowane w latach 2017–2019 do 40 mln EUR[20] rocznie na programy na lata 2020–2022. Te ostatnie zmieniono w 2021 r. w celu przedłużenia czasu ich trwania i zwiększenia przydziału środków z budżetu do 60 mln EUR od 2021 r.

Wkład UE w realizację programów pszczelarskich odpowiada 50 % wydatków ponoszonych przez państwa członkowskie. Za lata pszczelarskie 2020–2022 finansowanie dostępne na krajowe

[19]Produkty pszczele objęte programami pszczelarskimi zostały wymienione w części XXII załącznika I do rozporządzenia (UE) nr 1308/2013; są to następujące produkty: miód, mleczko pszczele, propolis, pyłek i wosk pszczeli.

[20] Łączny unijny wkład UE-28, z uwzględnieniem Zjednoczonego Królestwa.

programy pszczelarskie w UE wynosiło 318,9 mln EUR[21] – o 48 % więcej niż finansowanie dostępne na okres 2017–2019. Połowę z tego stanowi unijny wkład, a połowę – współfinansowanie przez państwa członkowskie.

Mimo że finansowanie nie zostało w pełni wykorzystane, wskaźnik absorpcji był nadal stosunkowo wysoki zarówno w 2019, jak i w 2020 r., ale w 2021 r. znacznie spadł. Ten spadek współczynnika wykorzystania środków w 2021 r. można wyjaśnić znacznym zwiększeniem środków z budżetu i nieco późną zmianą programów w celu absorpcji tych środków, ponieważ zostały one zgłoszone w marcu 2021 r. i zatwierdzone w czerwcu 2021 r. Choć państwa członkowskie zostały poinformowane o nadchodzących zmianach w 2020 r. i zachęcone do maksymalnego wykorzystania środków w 2021 r., kilka państw członkowskich miało trudności z absorpcją zwiększonych środków, zwłaszcza te, które otrzymały znacznie wyższe środki niż w 2019 r. Podczas gdy w 2020 r. 21 państw członkowskich miało wskaźnik absorpcji na poziomie 80 % lub więcej, a tylko sześć z nich uzyskało wynik poniżej 80 %, w 2021 r. zaledwie 11 państw członkowskich miało wskaźnik absorpcji na poziomie 80 % lub więcej, a 16 z nich uzyskało wynik poniżej 80 %. W tabeli 1 zestawiono unijne środki finansowe i wskaźnik wykonania tych środków w programach pszczelarskich w latach 2020–2022 oraz w roku pszczelarskim 2019 (dla którego dane nie były dostępne w chwili publikacji ostatniego sprawozdania 17 grudnia 2019 r.).

Tabela 1: Środki finansowe UE oraz wskaźnik wykonania tych środków w programach pszczelarskich

Dostępne środki finansowe UE	Rok pszczelarski 2019 w ramach programów na lata 2017–2019	Rok pszczelarski 2020 w ramach programów na lata 2020–2022	Rok pszczelarski 2021 w ramach programów na lata 2020–2022	2022 Rok pszczelarski w ramach programów na lata 2020–2022	Rok obrachunkowy 2023 interwencje dotyczące pszczelarstwa w ramach planów strategicznych WPR styczeń–październik 2023
w EUR	36 000 000	39 441 410[22]	60 000 000	60 000 000	60 000 000[23]
Kwota środków UE wykorzystanych przez państwa członkowskie w EUR*	33 757 308	35 947 262	46 772 973	zostanie zgłoszona do dnia 31 grudnia 2023 r.	zostanie zgłoszona do dnia 15 czerwca 2024 r.
Wskaźnik wykonania	94 %	91 %	78 %		

**Źródło: roczne sprawozdania z wdrażania państw członkowskich przedłożone zgodnie z art. 10 rozporządzenia (UE) 2015/1368.*

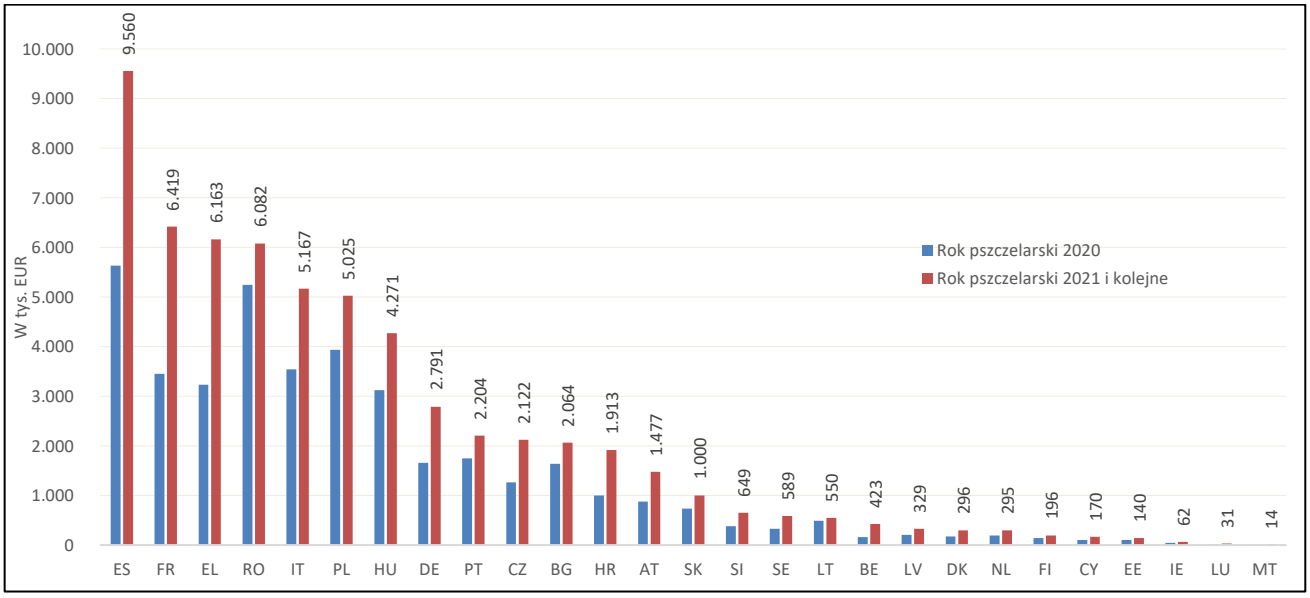
[21] Łączna kwota UE-27, bez Zjednoczonego Królestwa.
[22] Unijny wkład UE-27, bez Zjednoczonego Królestwa.
[23] Budżet na rok budżetowy 2023 może być również wykorzystany na płatności środków wdrażanych od 1 sierpnia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r., jak wyjaśniono w sekcji 6.

4.4 Przydział środków z wkładu UE dla poszczególnych państw członkowskich

Zasady obliczania przydziału wkładu unijnego na programy pszczelarskie zgodnie z art. 4 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2015/1366 opierają się na liczbie uli zgłoszonych przez każde państwo członkowskie uczestniczące w programie, a także na określonym minimalnym wkładzie unijnym w wysokości 25 000 EUR na program. Jeżeli jednak państwo członkowskie zwróci się o przyznanie kwoty mniejszej niż ta, która mu przysługuje na podstawie liczby uli, pozostałe unijne środki finansowe można rozdzielić między inne państwa członkowskie, które wnioskowały o więcej niż wynosi ich teoretyczny udział w finansowaniu.

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia (UE) 2015/1366 przydział funduszy unijnych na programy pszczelarskie na lata 2020–2022 zgłoszony w 2019 r. oparto na liczbie uli zgłoszonych w 2017 i 2018 r. przez państwa członkowskie. Począwszy od 2021 r., zwiększony wkład unijny przydzielono zgodnie z załącznikiem 10 do rozporządzenia w sprawie planu strategicznego WPR (rozporządzenia (UE) 2021/2115)[24]. Przydziały te obliczono na podstawie liczby uli zgłoszonych w 2013 r. przez państwa członkowskie w ich programach pszczelarskich na lata 2014–2016, skorygowanych o wnioski o finansowanie w okresie programowania 2017–2019[25].

Rys. 2: Przydział środków z wkładu UE dla poszczególnych państw członkowskich na lata pszczelarskie 2020–2022

Źródło: Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2019/974 (na 2020 r.) i decyzja wykonawcza Komisji 2021/974 (na lata 2021 i 2022).

[24] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013, Dz.U. L 435 z 6.12.2021, s. 1.

[25] Art. 1 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2021/580.

4.5 Poniesione wydatki w podziale na rodzaje środków

Zgodnie z art. 10 rozporządzenia (UE) 2015/1368 do 15 marca każdego roku państwa członkowskie są zobowiązane przedstawiać roczne sprawozdania z wdrażania obejmujące poprzedni rok pszczelarski. Pierwsze dwa roczne sprawozdania z wdrażania odpowiadające latom pszczelarskim 2020[26] i 2021[27] przedstawiono odpowiednio w latach 2021 i 2022. Na poniższym wykresie kołowym *(rys. 3)* przedstawiono podział wydatków według rodzaju środka na rok pszczelarski 2021. Dla porównania na rys. 4 przedstawiono podobny podział według rodzajów środków za rok pszczelarski 2020, z którego wynika, że ogólny rozkład, mierzony jako udział procentowy, był podobny.

W 2021 r. na dwa środki (**pomoc techniczna** i **zwalczanie inwazji pasożytów pszczół**) przeznaczono 54 % dostępnych środków finansowych. W 2020 r., podobnie jak w latach poprzednich, łącznie na te dwa środki przeznaczono blisko 60 % dostępnego finansowania. Ten stan rzeczy odzwierciedla ciągłą potrzebę podnoszenia kwalifikacji pszczelarzy i inwestowania w sprzęt pszczelarski, co jest wspierane w ramach środka A (pomoc techniczna), a także modernizowania praktyk pszczelarskich w celu skutecznego zwalczania chorób pszczół i inwazji pasożytów na ule, co jest wspierane w ramach środka B (zwalczanie inwazji pasożytów i chorób pszczół).

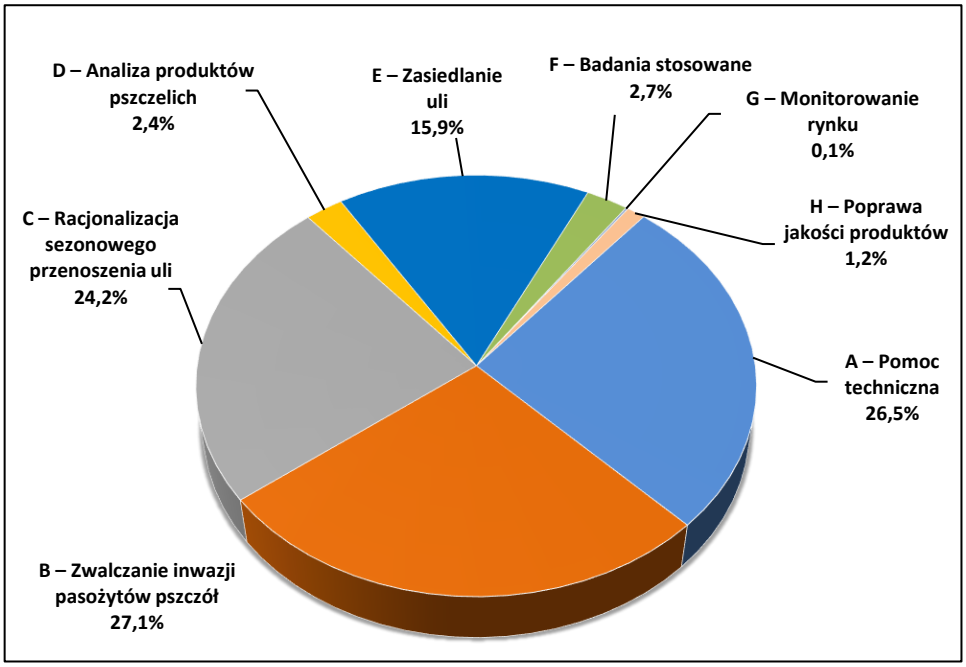
Podobnie jak w poprzednich latach kolejnymi dwoma najbardziej powszechnymi środkami były **racjonalizacja sezonowego przenoszenia uli** i **zasiedlanie uli**, które odpowiadały za 40 % łącznych wydatków we wszystkich państwach członkowskich w 2021 r. i za 34 % w 2020 r. W szeregu państw członkowskich sezonowe przenoszenie uli stanowi główną praktykę pszczelarską, konieczną w celu zaspokojenia potrzeb żywieniowych pszczół miodnych przez cały sezon pszczelarski oraz świadczenia usług związanych z zapylaniem.

Środki ukierunkowane na przeprowadzanie **badań stosowanych** i **analizy miodu** znalazły się na 5. i 6. miejscu pod względem przydzielonego wsparcia, otrzymując 2,7 % i 2,4 % dostępnych środków finansowych w 2021 r.

Środki wspierające **poprawę jakości produktów** i **monitorowanie rynku**, które zostały po raz pierwszy wprowadzone w programie na lata 2017–2019, otrzymały łącznie mniej niż 2 % finansowania zarówno w 2020, jak i w 2021 r.

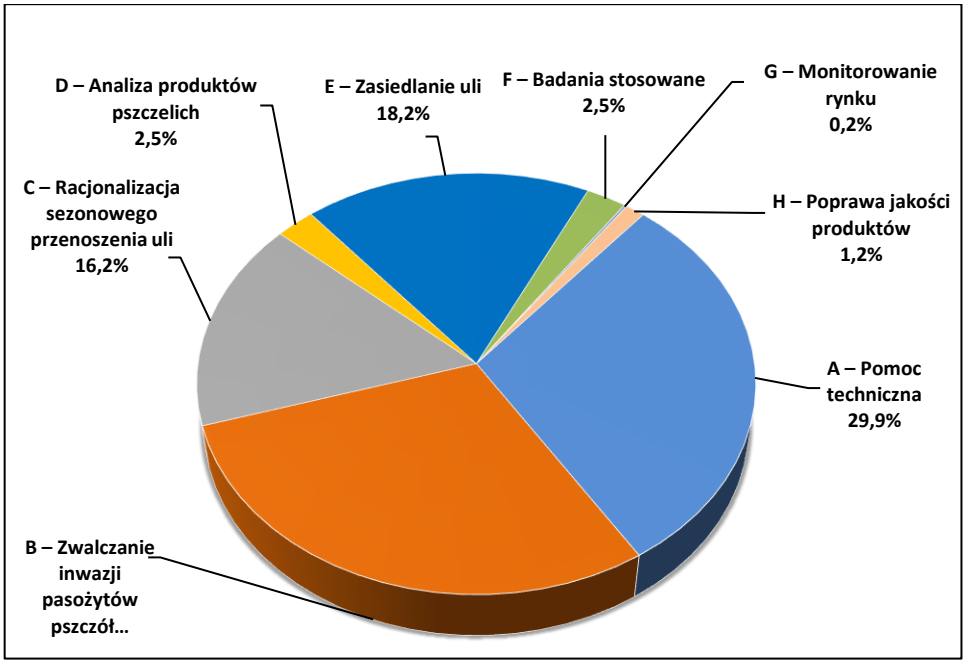
[26] Okres od 1 sierpnia 2019 r. do 31 lipca 2020 r.
[27] Okres od 1 sierpnia 2020 r. do 31 lipca 2021 r.

Rys. 3: Wydatki w procentach w podziale na środki w roku pszczelarskim 2021

Źródło: Roczne sprawozdanie państw członkowskich z realizacji za 2021 r.

Rys. 4: Wydatki w procentach w podziale na środki w roku pszczelarskim 2020

Źródło: Roczne sprawozdanie państw członkowskich z realizacji za 2020 r.

5. METODY STOSOWANE DO OKREŚLANIA LICZBY ULI

Zgodnie z art. 3 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2015/1366, począwszy od 2017 r., państwa członkowskie przedkładające programy pszczelarskie muszą co roku powiadamiać Komisję o liczbie uli pszczelich na ich terytorium gotowych do zimowania. Ponadto zgodnie z art. 2 tego rozporządzenia państwa członkowskie muszą posiadać wiarygodną metodę określania tej liczby,

którą powinny opisać w swoich programach pszczelarskich. To rozporządzenie delegowane przyjęto w 2015 r. na podstawie uprawnień przyznanych na mocy art. 56 ust. 1 lit. b) rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych i określało ono podstawę przydzielania unijnego wkładu finansowego na rzecz programów pszczelarskich państw członkowskich w oparciu o liczbę uli.

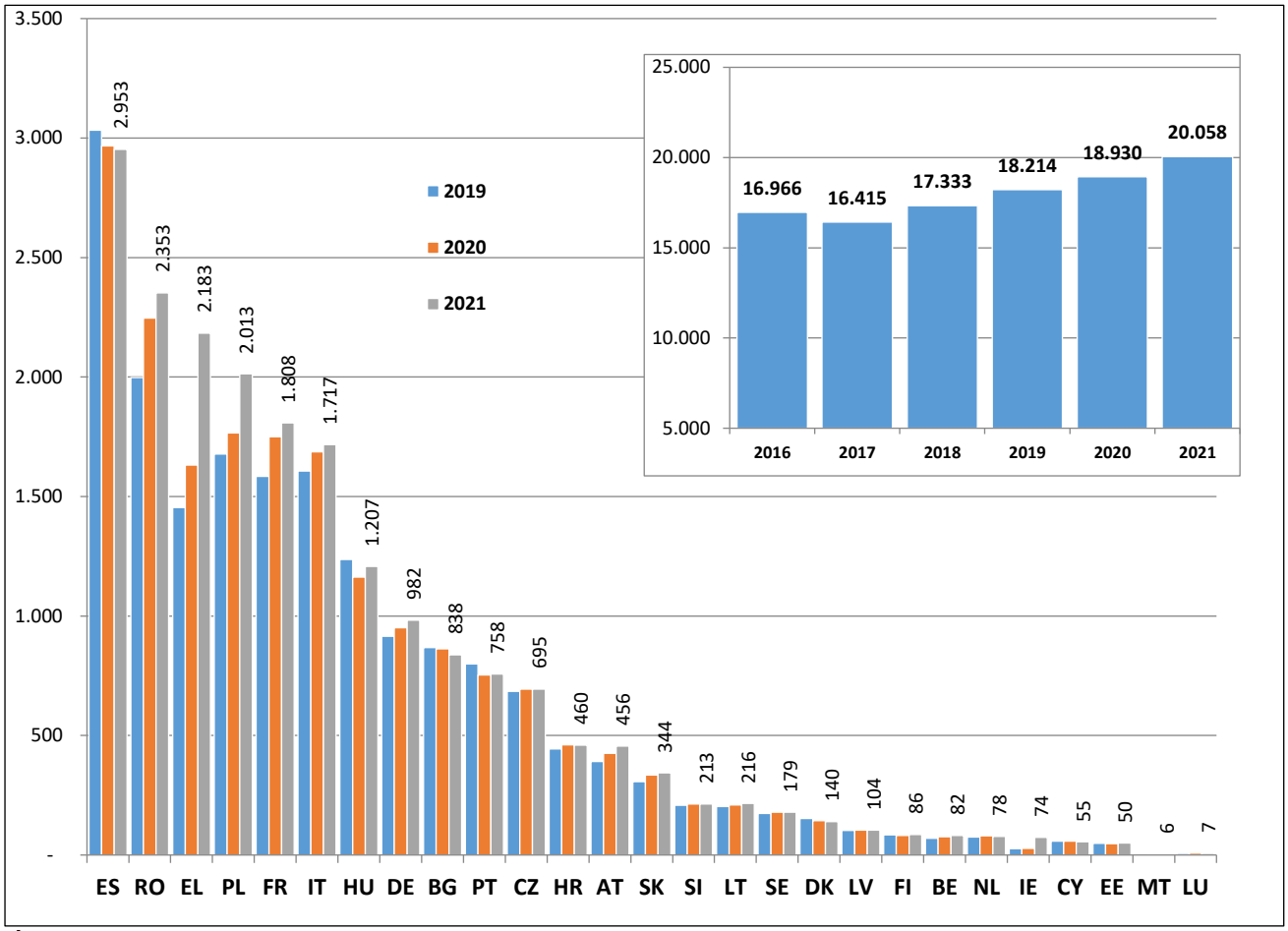
Wprowadzono w nim również definicję terminu „ul", który oznacza „jednostkę zawierającą kolonię pszczoły miodnej wykorzystywanej do produkcji miodu i innych produktów pszczelich lub hodowli pszczół miodnych oraz wszystkie elementy niezbędne dla jej przetrwania".

Choć roczne finansowanie dla państw członkowskich w ramach planów strategicznych WPR nie będzie już oparte na liczbie zgłoszonych uli, znajomość liczby uli w państwach członkowskich jest w dalszym ciągu ważna. Informacja ta jest niezbędna do tego, by móc śledzić rozwój sytuacji w sektorze, oceniać wpływ wsparcia, a także informować społeczeństwo europejskie. W ramach przyszłych planów WPR zgodnie z art. 36–38 rozporządzenia (UE) 2022/126[28] państwa członkowskie są zobowiązane do włączenia opisu wiarygodnej metody obliczania liczby uli gotowych do zimowania do swojego planu strategicznego oraz do zgłaszania liczby uli do 15 czerwca każdego roku. Te metody obliczania zgłoszone przez państwa członkowskie zarówno w ramach programów na lata 2020–2022, jak i planów strategicznych pozostają stosunkowo niezmienione w stosunku do pierwszych zgłoszonych metod w programach pszczelarskich na lata 2017–2019, opisanych w poprzednim sprawozdaniu z 17 grudnia 2019 r.

Mając na uwadze, że przed rozpoczęciem stosowania wspomnianego aktu delegowanego nie istniał zharmonizowany przepis regulujący te kwestie, liczby uli zgłoszonych przed jego wejściem w życie w 2017 r. nie można bezpośrednio porównywać z liczbą uli zgłoszonych po 15 marca 2017 r. Długoterminowy trend historyczny pokazuje jednak, że rok do roku liczba uli w Unii Europejskiej wzrastała, jak pokazano na rys. 5. Ten pozytywny trend można zaobserwować w prawie wszystkich państwach członkowskich.

[28] Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2022/126 z dnia 7 grudnia 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 o dodatkowe wymogi w odniesieniu do niektórych rodzajów interwencji określonych przez państwa członkowskie w ich planach strategicznych WPR na lata 2023–2027 na podstawie tego rozporządzenia, jak również o przepisy dotyczące współczynnika dotyczącego normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) nr 1, Dz.U. L 20 z 31.1.2022, s. 52.

Rys. 5: Zmiana liczby uli w UE w tysiącach

Źródło:: Coroczne powiadamianie przez państwa członkowskie o liczbie uli gotowych do zimowania na ich terytorium.

6. PSZCZELARSTWO W PLANACH STRATEGICZNYCH WPR PO 2022 R.

Od 2023 r. wsparcie dla sektora pszczelarskiego będzie udzielane za pośrednictwem interwencji w sektorze pszczelarskim ujętych w krajowych planach strategicznych WPR. O ile na podstawie rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych wdrażanie programów pszczelarskich przez państwa członkowskie było dobrowolne, o tyle od 2023 r. będzie ono obowiązkowe. Włączenie pszczelarstwa do planów WPR zwiększy widoczność tego sektora i zapewni uwzględnienie jego wkładu w realizację ogólnych celów wspólnej polityki rolnej.

Finansowanie interwencji w sektorze pszczelarskim, określone w załączniku X do rozporządzenia o planach strategicznych WPR, pozostanie niezmienione w latach 2023–2025 i wyniesie 60 mln EUR na rok budżetowy. Budżet na rok 2023 obejmie zarówno interwencje dotyczące pszczelarstwa realizowane w ramach planów strategicznych (i opłacane w okresie od 1 stycznia 2023 r. do 15 października 2023 r.), jak i środki dotyczące pszczelarstwa realizowane od 1 sierpnia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. w ramach bieżących programów pszczelarskich (i opłacane w okresie od 16 października 2022 r. do 15 października 2023 r.). Podobnie pula środków finansowych na kolejne lata budżetowe będzie obejmować wydatki na interwencje dotyczące pszczelarstwa realizowane w ramach planów strategicznych, jak również wszelkie ewentualne pozostałe wydatki na środki

dotyczące pszczelarstwa realizowane w ramach bieżących programów pszczelarskich. Szereg państw członkowskich rzeczywiście wykorzysta przydział środków finansowych na 2023 r. na opłacenie środków wdrożonych w ostatnich pięciu miesiącach 2022 r., co zostało zasygnalizowane w ich planach strategicznych. Kolejna zmiana wprowadzona w planach strategicznych umożliwia państwom członkowskim zwiększenie stopy współfinansowania z minimalnego obowiązkowego poziomu 50 % do 70 % w celu dalszego zwiększenia budżetu. Trzy państwa członkowskie (Bułgaria, Włochy i Luksemburg) zdecydowały się zwiększyć finansowanie; pozostałe podtrzymują obowiązkową minimalną stopę współfinansowania w wysokości 50 %

Przy określaniu swoich interwencji dotyczących pszczelarstwa w latach 2023–2027 w ramach planu strategicznego państwa członkowskie muszą dążyć do osiągnięcia co najmniej jednego z celów szczegółowych WPR (art. 6 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/2115).

Podobnie jak to ma miejsce w przypadku obecnych programów, wsparcie dla pszczelarstwa będzie udzielane w ramach szeregu interwencji opracowanych przez państwa członkowskie we współpracy z przedstawicielami organizacji działających w dziedzinie pszczelarstwa. Państwa członkowskie mogą wybierać spośród siedmiu rodzajów interwencji określonych w art. 55 rozporządzenia (UE) 2021/2115 i wymienionych poniżej, które kontynuują poprzednie środki na podstawie rozporządzenia o wspólnej organizacji rynków produktów rolnych i jeszcze bardziej rozszerzają zakres udzielanego wsparcia. Obejmują one:

a) usługi doradcze, pomoc techniczna, szkolenia, informacje i wymiana najlepszych praktyk, w tym poprzez tworzenie sieci kontaktów, dla pszczelarzy i organizacji pszczelarzy;

b) inwestycje w zasoby materialne i niematerialne, jak również inne działania, w tym na rzecz:

(i) zwalczania inwazji pasożytów i chorób pszczół, w szczególności warrozy;
(ii) zapobiegania szkodom powodowanym niekorzystnymi zjawiskami klimatycznymi oraz promowania opracowywania i korzystania z praktyk zarządzania dostosowanych do zmieniających się warunków klimatycznych;
(iii) zasiedlania uli w Unii, w tym hodowli pszczół;
(iv) racjonalizacji sezonowego przenoszenia uli;

c) działania wspierające laboratoria przeprowadzające analizy produktów pszczelich, strat pszczół lub spadków produktywności oraz substancji potencjalnie toksycznych dla pszczół;

d) działania mające na celu zachowanie lub zwiększenie obecnej liczby uli w Unii, w tym hodowla pszczół;

e) współpracę z wyspecjalizowanymi jednostkami w zakresie wdrażania programów badawczych w dziedzinie pszczelarstwa i produktów pszczelich;

f) promocję, komunikację i marketing, w tym działania i działalność w zakresie monitorowania rynku ukierunkowane w szczególności na zwiększenie wiedzy konsumentów o jakości produktów pszczelarskich;

g) działania służące poprawie jakości produktów.

7. WNIOSKI

Znaczenie wspierania sektora pszczelarskiego jest uznawane przez wszystkich w UE, począwszy od instytucji unijnych, przez władze krajowe i regionalne, aż po ogół społeczeństwa. Wszystkie państwa

członkowskie prowadziły w ubiegłych latach programy pszczelarskie w ścisłej współpracy z sektorem i jego przedstawicielami, choć były to programy dobrowolne. Włączenie wsparcia dla pszczelarstwa do planów strategicznych WPR jako elementu obowiązkowego dla wszystkich państw członkowskich dodatkowo podkreśla znaczenie tego sektora i stanowi uznanie jego wkładu w osiąganie celów szczegółowych WPR, szczególnie w zakresie poprawy ochrony różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Stanowi również uznanie cennego wsparcia udzielanego za pośrednictwem tych programów w rozwiązywaniu coraz większych problemów w pszczelarstwie, potęgowanych przez zmianę klimatu.

Z biegiem lat zwiększył się zakres środków, zwłaszcza w przypadku najnowszych rodzajów interwencji wprowadzonych w rozporządzeniu o planach strategicznych WPR. Interwencje te stanowią rozszerzenie i ulepszenie poprzednich środków, zapewniając szerszy zakres możliwych działań w celu zaspokojenia potrzeb tego sektora w państwach członkowskich. Dodatkowo znaczny wzrost finansowania od 2021 r. oraz przyznane państwom członkowskim możliwości zwiększenia współfinansowania krajowego powinny zapewnić sektorowi zasoby niezbędne do poprawy jakości produkcji i sprawniejszego wprowadzania do obrotu produktów pszczelich, przy jednoczesnym zaspokojeniu zróżnicowanych potrzeb pszczelarzy w całej UE. To dobrze wróży dalszemu wysokiemu wykorzystaniu dostępnych funduszy we wszystkich państwach członkowskich.

Dobrym wskaźnikiem pozytywnego wpływu tych programów na sektor jest liczba uli, która z roku na rok stale się zwiększa. Nie zawsze jednak towarzyszy temu wzrost produkcji, który w dużej mierze zależy od warunków klimatycznych, ale i od innych czynników. Ogólna rentowność sektora zależy również od sprawiedliwej ceny płaconej pszczelarzom za ich produkty. Średnie ceny miodu w UE nie wzrosły znacznie z biegiem lat, natomiast koszty produkcji wciąż rosną, a ceny importowe spadają. Pokonanie wielu wyzwań wymaga wspólnych starań wszystkich zainteresowanych stron. Potwierdza to potrzebę dalszego wspierania tego sektora, szczególnie biorąc pod uwagę nieocenioną rolę, jaką pszczoły odgrywają dla rolnictwa i środowiska.